

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**F. Cornelii Cvrtilii Cæsarei Consiliarij et Historiographi
Ordinis Eremitarum S. Avgvstini S. Nicolavs Tolentinvs
alijque aliquot eiusdem Ordinis Beati**

Curtius, Cornelius

Antuerpiæ

Liber II.

urn:nbn:de:hbz:466:1-37243

LIBER II.

Prima Diocesis dedit incunabula, & ortū,
 Ac natale solum puero Firmana, sub altis
 Montibus aërias ubi nominat Angelus arces:
 Et Firmanus erat civis Pater. alta, vetusq;
 Vrbs ea, & antiqua præclara Colonia Roma.
 Pubertas erat in foribus: jam venerat atas
 Tertia, quam bivium dicunt: namq; incidit illic
 In duplices hac vita vias: ascendit in altum
 Vna per angustos calles, & latior exit
 Semper: ut ad summum venit, laxatur in arva
 Plena voluptatum, quæ ver florentia semper
 Servat, & autumnus maturis frugibus implet.
 Nam vertumnus in his campis versatur, habetq;
 Veris, & autumnus nomen: quia tempus utrumq;
 Temperat, & ducit flores in poma, nuceſque,
 Maturaque annos, ac mittit in horrea fruges.
 Altera principio latissima, vertice summo
 Est angusta, negans illic vestigia figi.
 Hoc igitur facili ingressu decepta juventus,
 Dum putat in melius semper procedere, tandem
 Discit ab eventu se delirasse maligno.
 Hæc hominum pars major eunt: sic tartara
 crescunt,

Sic

Sic infernus habet majora negotia Pluto
 Semper, & esuries orci infinita barathrum
 Ampliat, ac fauces in grandem extendit hiatus
 Gallorum annales memorant à Manibus olim
 Egressam superas animam venisse sub auras,
 Atque suo quondam comiti narrasse per illum
 Millia ter decies hominum demortua noctem,
 Ex quibus ad flammam purgantes tres abiissent
 Tantum unus, cui nomen erat Bernardus,

arces

Ætherias (hic ille fuit, qui fertur in altis
 Montibus ingenti Lemurem vinxisse catena)
 In stygias alii magnis ululatibus umbras.
 Noxius incauta sic est locus ille iuventa.
 Dicitur Alcides Alcmena filius isto
 In bivio traxisse moram, dubitasse, nec ausus
 Tendere iter, donec vivâ sub imagine virtus
 Visa viam docuit: quod qui finxere, volebant
 Scire homines dandum esse ducem puerilibus

annis,

Qui morum scopulos, vitæ qui intelligat artem
 Nam neque sola potest atas improvida, simpli
 Atque rudis regere affectum, cohibere furor
 Hoc igitur puer in bivio, quia corda ferebat
 Enthea, & illapso correptam numine mentem
 Non eguit rectore alio; quam cœpit ab ortu
 Ire, viam tenuit: sed nixus ad ardua semper
 Sollicito similis nauta longinqua perenti

Litora, dum properante manu sua corripit ar-
ma,

Dum trahit in proram funes, dum carbasa in-
altum

Elevat, explicitis sinibus dum colligit auras.

Tecta Patris Libyci, sacramq; audiverat adem,

Cænobion dicunt, quod sint communia cunctis

Omnia, ut Essæi quondam vixisse feruntur:

Essæi genus antiquum, venerabile, sacrum,

Qui vitam traxere diu Iudæa per arua.

Illic fama fuit sanctos convivere Patres,

Longævum antiquo genus à pastore trahentes,

Qui civis Didonis erat, Carthagine natus.

Iste novum terris sidus fuit, & nova mundi

Buccina, quæ magnis passim clangoribus im-
plens

Omnia, irones Christi ad nova castra vocavit.

Qui Latio sermone potens, mysteria sacris

Hausit libris, uti fons latis amplissima ripis

Flumina diffundens, per mille volumina misit.

Doctrinis, ut sol radiis, præfulgidus, omne

Quod Græci, quod Phœnices scivere, quod

Indi,

Niligenaq; sacerdotes, Babylonica templa,

Doctus erat: calum, Manes, elementa, Deumq;

Ipse novum vitæ genus, & compendia quadam,

Per quæ mortales irent ad Olympica tecta

Edidit, & patribus dedit observanda futuris.

Hi

Hi tribus indulgent studiis: ante omnia in uita
Conspirant hominem, rebus qui praesit agendis.

Qui teneat clavum, cui sit parere necesse.

Alter cura facit, ne quis sibi vendicet aurum,

Néve usurpet opes, propriosq; recondat in usus.

Sed fluat in medium quidquid vel terra minis-
trat,

Vel pietas infert, hominumve industria quare.

Tertia femineis adimit congressibus omnem

Cura viam: Veneris procul ablegata voluptas

Exulat hinc, nullumq; audet sperare regressum.

Hæc Picentis agri domus observabat ad unguis

Sola hic Relligio, sola observantia Divum

Crevit, & aeterna spes, ac fiducia vita.

Huc adolentes prudens puer attulit annos,

Et sacer evadens duplicem vestitur abollam.

Alba subest nigra, dupliciq; obnubit amictu

Tempora: proximior nudo, candore nivali

Albicat; exterior fuligine tingitur atrâ.

Veste sub hac olim Pater Augustinus eremum

Incoluit, postquam Christum suscepit, & ante

Libaret quàm sacra Deo, trieterida totam.

Tum Larium natura sagax, versuta, bilingua

Invida, & humane semper studiosa ruina,

Talibus inceptis grandi occursum paratu

Plurima mente agitât, multas reminiscit

artes,

Vestigat puerilem animum, quo semine cretus

Sidere quo natus, quo Mars afflaverit ortum,
 Quo Venus ad spectu, quo Pleiadesque Hyadesque:

Atque oculos lapsi fert circum cornua tauri,
 Exploratque omnes aditus, ut ovilia noctu
 Septaque caularum solet explorare Lycaon,
 Atque Lycaonio vulpes subtilior astu.

Nam diversa velut vis & natura ferarum est:
 Sic Lemurum. Perhibent etenim genus hoc animantium

Sex fusum in species tenuissima corpora ferre,
 Qua penetrent clausa sequitur fores, & ahenea claustra.

Prima inter Lunam versatur & aëris auras:

Ignis ubi simplex, ac sincerissimus ardet.

Altera cum Zephyris, Austris, Aquilonibus,
 Euris

Fertur, & aëriam dicunt, quod in aëre vivat.

Tertia, qua circum terras errare per ipsum

Aëra consuevit, nostroque habitare penates,

Terrestris cognomen habet. Neptunia Regna

Quarta colit. Sed qui terris, quique aequore vivunt,

In duplices abeunt sexus. Nam mascula quidam

Membra magis curant, muliebria corpora quidam.

Femineis gaudent formis montana vagantes

Per juga, per silvas cum venatrice Diana,

Quas Dryades dicunt, & Oreades: adde Na-
peas,

Najades, & Nerei natas, & Dorida matrem.

Quos verò magis oblectant, & nomina, & ora

Mascula, sunt Fauni, Panes, Satyriq; bicornes.

Accedunt Divi aquorei Neptunus, & Ægeus,

Proteus, & Triton, Nereus, Melicerta, Palæmon.

Et gravis Ægeon, longis qui amplectitur ulnis

Monstra maris cetos, & inertia corpora phoca.

Quinta subit terras, & Subterranea factum

Nomen ei: subeunt cautes, obscura per antra

Hospitium quarunt, Divos atque astra perosi.

Sexta magis, magis ima subit: lethæa subit

trat

Tecta diem fugiens: ideò cognomine dicunt

Lucifugam: violenta magis, quàm callida.

quos

Occupat; elingues, surdosq; evadere cogit:

Vilius ingenium tribus inferioribus. Ergo

Hi sunt, qui dicuntur opes tellure sepultas

Custodire: timent, nostros ne forsitan aurum,

Quod latet abstrusum tenebris, vertatur

usus.

Tantus inest illis livor: sic invida turba est.

Hi sunt, qui jactu lapidum per tecta via sq;

Exterrere solent homines, invadere nautas,

Mortales morbo Herculeo prosternere, corda

Nubibus immerso dementia reddere sensu.

Ast aliis longè excellens, penetrabile, promptum
 Quo fraudes, quo mille dolos innectere possint.
 Istorum è numero Venus est, fandiq; magister
 Mercurius, Mavors, atque imperiosus Apollo,
 Atque alii, quorum fama est antiqua, per or-
 bem

Nomina qui terris usurpare Deorum.
 Isti omnes igitur cœtu ad sublime vocato
 Culmen, in obscuris vetus est ubi fama Sibyllam
 Degere speluncis, per flumina quinque profundi
 Iuravere simul, studium, curamq; habituros
 Se vigilem contra audacem (sic livida Manes
 Turba loquebantur) juvenem, seq; omnia factò
 Agmine venturos armis in prælia sumtis:
 Sic pacti cuneo in ventos abière soluto.
 At juvenis Larium mores, & atrocia doctus
 Bella, parat sese ad pugnae genus omne, fati-
 gat
 Ingenium gravibus curis, cohibetq; vagari
 Mille per amfractus solitam perq; in via men-
 tem:
 Cogit eam per sancta pedem mysteria ferre,
 Qua profugus sparsit per quinque volumina
 Moses,
 Quæq; per annales, Solymæq; diaria gentis,
 Atque per historias, & per præfagia vatium,
 Per legis mandata nova, per grandia Paulli
 Eloquia, & patrum vestigia sancta suorum.

Pascitur hic, ut ruris aves matura per arua,
 Cum jam messis adest, & jam tritura propin-

quat:

Vt per prata greges: ut apes Hyblæa per arua,
 At quoniam pingui Venus irritata superbit
 Viscere, & ex dapibus surgit lascivia lautis,
 Vix adhibet mensis hortensia gramina, victum,
 Quem prisci coluere patres: non fudit Iaccho,
 Nempe Deo infami: sed frigida flumina potat.
 Est suspecta Ceres: nunquam contenta quiescit
 Esuries, semper voto fraudata reclamat.

Qui cubat in membris, quoties extrinseca de-

sunt

Nutrimenta, calor que erodere possit, in ipsa
 Corpora deservit, muntoq; ex sanguia succo
 Reddit, & atroci sua damna ulciscitur ira:
 Indè subit macies, frigent præcordia, languet
 Spiritus in venis, Venus indignata recedit,
 Quam calor & venti stimulant, & aquaticus
 humor.

Somni autem, plus quàm fuerit tolerabile, parit
 Cujus ut enarrem, paucis advertite, causam.
 Quinque viis, tamquam speculis, per corpora
 sensus

Ducimus: ad mentem subeunt tenuissima rerum
 Pro rebus simulacra, modis gradientia miris.
 Nam species à rebus eunt, velut ire videmus
 A Phœbo, & stellis radios: per inania missa

Vndi
 Testa
 In sp
 Nost
 Mens
 Non
 tu
 Non
 Qui
 Hinc
 Somn
 Illa
 Cona
 Non
 de
 Cern
 Ire p
 Tend
 Hac
 Arte
 Ver
 Tiill
 Prop
 Oder
 Infor
 Luci
 Lam
 147

Undique circumueunt auras, & lumina fallunt.
 Testantur rerum effigies in flumine vise,
 In speculis: visa in saxis specularibus ora
 Nostra fidem faciunt: vis hæc incognita rebus.
 Mens igitur missas species, si lumina somnus
 Non ligat, agnoscit. quod si sopor occupat ar-
 tus,
 Non agnoscit eas: sed res putat, illius instar
 Qui putat inspectas animantia vera figuras.
 Hinc igitur veniunt animos agitantia nostros
 Somnia: quæ volucris dum mobilitate feruntur,
 Illæ agiles formæ fingunt quæcunque per orbem
 Conari natura potest, quæcunque voluntas:
 Nonnunquam maiora etiam. nam monstra vi-
 demur
 Cernere, quæ natura nequit producere, montes
 Ire per aërios tractus, hominemq; volatu
 Tendere per nubes, & currere flumina retrò.
 Hac Lemures per sæpè bias deludere mentes
 Arte solent, obscæna oculis dum occurrit imago
 Vera, vel in somnis, mox evigilantia corda
 Trillare potens, fragilemq; inflectere sensum.
 Propterea somnum castis quasi moribus hostem
 Oderat, & multam in noctem servare legendo
 Insomnes oculos, sæpè expectare solebat
 Luciferum, sæpè auroram, quandoq; reversam
 Lampada terrarum, humentem quæ discutit
 umbram.

*Adde quod affligat moribundum in somnia ce-
pius,*

*Et domat exleges motus : sic bella cavere,
Sic solitus causas eradicare malorum.*

*Qua verbis mensura fuit, qua regula fandi,
Qua lingua lex atque modus, transire silentio
Illicitum, quando id sancta pars maxima vitæ
Et brevis, & rarus post longa silentia sermo
Seria libabat solum ; mendacia, nugas,
Et quæcunque solent alios proscindere verba
Non secus evitans, ac litora Syrtica nauta.
Si de justitiâ, de religione loquendum,
De pietate foret : longas manabat in horas
Eloquium, tamquam vasto de gurgite torrens
Fusus, & undantem volvens de vallibus æstrum.
Tunc facundus erat. Deus in præcordia lapsus
Ars erat : affectus facit os scitum, acre, dis-
tum.*

*At quia delectant oculos, animumque videntur
Ad communem hominum vitam deflectere ser-
sim,*

*Mollia, & urbanum morem sapientia semper
Pallia derisit, temploque indigna vocabat.*

*Ad nudum seris Cilicum, qua tegmina castris
Et nautis præstare solent, vestitus inermis
Corpus adurebat ; gradiens pannosus, & asper
Stragula cyniphiæ præbebant hispida barba ;
Qua cum merce rudi Libycis vectantur ab ortis.*

Non

Non stratum mollivit anas, non stridulus anser,
 Non anate ut major sic mollior anser cygnus.
 Dulce erat in tabulis lassum distendere corpus,
 Ut vulgus castrense solet, cum candida rupes
 Nix tegit Alpinus: quoties Aquilone sereno
 Non perflata lacus, rapidoque coagulat amnes.
 Sape etiam in nudâ somnus tellure cubanti
 Gratus erat, quando auroras vigilantia plures
 Fecerat insomnes, imitans jumenta, feraeque,
 Sternebatur humi: corpus, servile vocabat
 Mancipium, quod non animi contemneret solum,
 Verum etiam Divorum ausit legem, impe-
 riumque.

Qua nobis obscura fides, quasi missus ab oris
 Nuntius externis, animo amplectenda reliquit,
 Ipse velut subjecta oculis, & cognita vulgò
 Scitave per causas atque explorata tenebat.
 Hac radix illorum operum, qua dura videntur
 His, quibus est ignava fides: processerat inde
 Ille amor inflammans homines, ille igneus ar-
 dor,

Corda metu qui nostra facit tam grandia pulso.
 Nomen amoris habet, summo demissus Olympo
 Spiritus, extirpans alios radicitus ignes,
 Et praesertim illam, quem pestis amara Cupido
 Ex Phlegetonte haurit, terrasque insemnat
 omnes,

Atque illum qui quarit opes, qui colligit aurum.

Spes quoque praesidium nobis mortalibus ingere
 Sola Promethea non dedignata teneri
 Pyxide, cum superos alia petiere sorores,
 Fulcibat crescentem animum, juvenilia corda
 Altius à terris aeterna in regna levabat.
 Venerat in summos apices, ubi nostra levatas
 Conditio, humanos audens transcendere fines,
 Et fieri vicina Deo, divina Sacerdos
 Orgia jam factus sanctas libabat ad aras.
 Tunc poterat vitâ functis succurrere, Manes
 Invito Rectore Erebi, prohibente Megarâ
 Solvere, & in calum ex imis revocare tenebris
 Conciliare Deum nobis, peccata loquendo
 Tollere, & à flammis animas servare dolentes
 Atque vagos cohibere Lares, compestere saevos
 Damonas & stygiis umbris imponere leges.
 Nam quoties sacro mystæ intinguntur olivo,
 Accipiunt illorum animæ vivacia quadam
 Signa, characteres dicunt, quæ Cerberus odit:
 Cerberus, & quotquot degunt Acheronte sa-
 alto.
 Verùm hæc ne cuiquam nugæ videantur aniles,
 Subjiciam paucis opus inter prima relatum
 Iam vulgata diu sancti miracula Patris.
 Arva per Vmbrorum locus est, ubi curva Pi-
 sauri
 Flumina in apricos colles de montibus altis
 Lapsa fluunt, cursu pontum visura citato.

Huc migravit, ubi tacito domus abdita sal-
tus

Hospitium silvestre dabat, noctesq; diesq;
Cælum animo volvens sacras faciebat ad aras.

Nox erat, & tenebrosa polum convolverat um-
bra:

Vmbra means circum terras, circum aquora,
circum

Aëra, circum ignes, rapido contraria Phœbo

Semper, & attingens usque ad Saturnida Lu-
nam.

Procubuit strato juvenis; vix lumina somnus

Clauserat, & subitò in somnis occurrit imago

Vociferans; Nicolai mei, Nicolai memento:

Sancte Pater succurre tuis, compeſce dolores,

Quos patimur tantos, & nostra incendia tolle:

Namque potes, si sancta dies libamina septem

Dedideris nobis: fer opem, & miserere tuo-
rum.

Territus hoc tanto juvenis clamore, rogabat

Quis temerare ausit nocturna silentia tanto

Planctu hoc, noctuque in tantas prorumpere
voces,

Sublare præsertim, strepitus qui eliminat om-
nes?

Vox ea; Sancte Pater, rursus, si scire laboras

Quis sim, quis fuerim, paucis adverte, do-
cebo.

Ipse comes tuus ante fui: fuit Auximatellus
 Passa graves olim casus, & bella, Gothorum
 Cum cœpit ruere imperium Belisarius, olim
 Patria, nomen erat vivo Peregrinus, ad
 bras

Misit Avernales, qua subruit omnia, me mor.
 Quod clamem, dolor in causâ est: dolor omni
 vincens

Aspera, que sanctis olim inflixere Tyranni.
 Surge, veni, tibi spirituum magna agmina
 stam

Ante oculos, quibus auxilio potes omnibus
 Ire videbatur versus vicina Pisauri
 Moenia; namque eadem fluvio sunt nomina,
 urbi:

Quam veteris quondam Romæ posuere colam
 Visus & ex alto vallem spectare profundam,
 Vnde ferebantur magno cum murmure voces
 Confusa ad calum, & lamenta miserrima
 auras.

Tunc ea vox; Hæ sunt anime, quas vita sepe
 Pacta dies longas, canos, seramq; senectam,
 Hac spe deluse, blandaq; libidine tractæ
 Iugiter ad pingues ducebant gaudia mensas.
 Non deerant epulis citharæ, sed Arione multo
 Lata ibat domus in thyasos, Veneremq; ciebo
 Surripuere dies cantus, convivio noctes,
 Totaq; in insanos fuderunt tempora luxus.

Ista frequentarunt, & qua nascuntur ab istis.
 Dumq; sub extremum vita se posse putabant
 Emendare levis deliramenta iuventa,
 Mors fuit in foribus non expectata repente,
 Cunctaq; mendacis vita pacta irrita fecit.
 Sic ait: Extemplo magnis stridoribus umbra
 Audita clamare; Pater miserere, sepultas
 Hoc ardente lacu tua nos libamina seruent.
 His dictis, visa in latos incendia campos
 Serpere, & illustres ad calum attollere flam-
 mas,
 Atque ignes fumo inclusos erumpere magnum
 In tonitru, longeq; leves volitare favillas.
 Vt quoties ferri candentem forcipe massam
 Corripit, & crebro feriens faber ingruit ictu,
 Emicat in tenues scintilla volatilis auras.
 Territus hoc visu somnos ac somnia rupit,
 Ac divina dies tulit in libamina septem.
 Septima lux jerat, noctemq; aurora fugarat,
 Quando oculos vigiles per tota trinoctia som-
 nus
 Corripuit, rediens confestim occurrit imago
 Illa eadem: quae visa Patri pro munere tanto
 Solvere suppliciter grates, ac talia fari.
 Te duce Tanarios tandem superavimus ignes:
 Te duce ad Aetherios tandem conscendimus axes:
 Vive, vale: caelesti olim te in luce videbo.
 In Picente solo collem consurgit in altum

Terra, duos amnes inter, quæ respicit Umbros
 Et Boream, summis demissa Potentia saxis
 Labitur: Austrina quæ sidera prospicit ora,
 Defluit ab alto veniens Saravalle Chientus:
 In dorso Macerata sedet, post bella Gothorum
 Edita, & ex priscis Recina generata ruinis.
 Hic habitans, aliquando sui crudelia fratris
 Funera, qui in gladios, & in arma hostili

casu

Inciderat, cum rescisset, prece Numina flexit,
 Ne stygiis raperetur aquis, ne aeterna subiret
 Supplicia, infernos neu transferretur ad amnes.
 Irremeabilibus numquam rediturus ab oris,
 Addidit & precibus jejunia longa, gravesq;
 Excubias, & ter decies revocavit ad aras
 Orgia, Lucifero cum lux albesceret orto.
 Ecce per obscura metuenda silentia noctis,
 Dum genibus staret fixis in marmore ad aras
 Vox audita: Tuis precibus germane revertor
 Liber ab inferni tenebris horrentibus Orci,
 Iam mihi crudeles furia cadentia vincla
 Intulerant, totusq; mihi insultabat Avernis,
 Et sine spe damnatus eram Phlegethontis ab-

undam,

Cum subito effulsit clarum per concava lumen
 Tartara, & hac lata voce insonuere lacuna.
 Tartarei Manes vestras attollite portas,
 Nunc rogat à stygio duci Nicolaus Averno.

Ex

Exemplò tremuere omnes furiale ministri
 Vulgus, & attoniti piceis latuere sub antris:
 Non aliter, quam cum simili clamore coactus
 Reddere Trajanum, Pluto ima in tartara fu-
 git.

Ast ego per latebras, illo duce lumine, olentes
 Ducor, & à regnis Orci squalentibus ad sum.
 Hac ea vox. Sed cum falli Nicolaus ab umbris
 Crederet infernis, quibus est assumere formas
 Mos varias, multiq; bonas deludere mentes
 Artibus; iste timor fraternæ innotuit umbræ,
 Atque ait: Ipse tuus, fraudem desiste vereri,
 Frater ego sum, frater ait, latare, diuq;
 Est memor germanæ meam curare salutem.
 Nondum adeo superos, restat mihi pœna luenda.

Edita ab excelsis penetralibus Apennini
 Labitur in pontum Firmi sub mœnibus altis
 Tignia, & ad ripas ejus celeberrima quondam
 Nominis urbs istius erat, volventibus annis
 Diruta: sed templum superest, cui pinguia sub-
 sunt

Pascua, lanigeriq; greges, opulentaq; rura.
 His opibus sancti quidam de sanguine Patris
 Nicoles præfectus erat, qui sapius orsus
 Ad se sobrinum blandis inflectere verbis,
 Et vitam damnare inopem, quod lenta sequatur
 Otia, quod gradiens aliena per ostia quarat
 Auxilium precibus, quod erat sudore parandum

Cor-

Corporis, aut animi: nam sic, ubi condidit orbem,
Dicitur antiquos Deus instituisse parentes.

Quippe mali Manes, studium quibus aucepit
instar

Quarere quam vexent, adigantq; in retia pro-
dam,

Has illi insidias, hac bella occulta ferebant.

Hinc animi incertus, dum secum multa voluta

Consilia, & dubio curarum fluctuat aestu

Non secus ac nubes, quae pendet in aëre venis

Adversis impulsæ, modò hac, modò flectitur
illac:

Ecce chorus Superum niveis in vestibis adempt

Subgreditur, stipatq; virum, cura (q; loquendo

Dissipat instabiles, mentemq; redarguit egram

Ancipitesq; animos & corda labantia firmat.

Insuper adjiciunt: Quo vis vestigia ferret

Terra Tolentinas tibi finis, & ultima sedes.

Dixit, & exilem chorus est resolutus in auram

Temporis ex illo puncto retinere beatam

Certus pauperiem, comites sua sepe monebat

Ossa Tolentino sese debere: supremam

Illic se vita partem, tumultumq; habiturum.

Pertransire nefas opus admirabile nullis

Auditum sacris, usque ad labentia mundi

Mœnia, cum totam terrarum incendia molem

Vltima corripient, longos memorabile in annos

Æger erat, febris lassos emunxerat artus,

Atque

Atque sepulcralis pallor confecerat ora
 Hispida: dixisses, si non spirasset anhelos
 Gutturis paulisper, gelidum sine mente cadaver.
 Vis ea, qua in venis salit, & qua in pectore laevo
 Palpitat, ut lampas jam jam moritura, vigo-
 rem

Perdiderat, motuq; abiens trepidabat inertis.
 Virificas adhibere dapes, medicina jubebat,
 Pabulaq; exilem reparare potentia vitam.

Ergo coturnices, ut mandat Apicius, assas
 Attulit impigri manus officiosa ministri.

Ille autem solitus semper frenare palatum,
 Ac genium fraudare, cibus contentus inemtis,
 Horruit has epulas, & detestanda putavit
 Prandia: mos longis sic illum affecerat annis.

Accedunt praecepta Patris, cogentia vesci
 Pinguibus, oppressa tanto in discrimine vita.

Quid faciat nescit: mens agra, quid eligat ho-
 rum,

Cogitat. hinc angit sancti reverentia Patris:

Hinc pia suscepti premit observantia voti.

Angustatur, uti quoties Symplegades inter

Navita transibat, tum cum concurrere ventis

Flantibus impulse, naveq; arctare solebant.

Sed Deus impactum Syrtem miseratus in istam

Solvit, & ex altis traxit praecordia curis.

Nam pluit in volucres plumas, animamque re-
 pentè

Resti-

Restituit; mox illa alas movère recentes,
Et simul excusso salière per aëra disco.

Quà via visa, volant, speculisque ferunt
apertis

Aërium per iter. Pater, & quæ plurima fratrum
Turba aderat, tuiti grandis miracula casus,
Obstupuère, oculis non conniventibus, ore
Attonito, voce amissâ, manibusq; supinis.
Hac igitur tantâ moti novitate volucrum,
Multimodis sancti Patres sermonibus illam
Consumpsère diem: memorant portenta paratam,
tum,

Vt quæ Niligenis Moses ostenderat olim,
Cum novus arenti factus de vimine serpens
Prodiit, & subito latis ostenta magorum
Faucibus invasit, grandeq; absorbit hydra
Et, cum purpureo maduerunt omnia nimbo
Gramina, & è puteis emanavère cruenti,
Infandum, latices: cum tres sine lumine Solis
Ire dies vidit tellus Ægyptia, quando
Omnia rura Deus dedit erodenda locustis,
Et, cum tetra domos omnes examina musca
Aëraq; infesto perturbavère volatu:
Cumq; super viso nuper certamina casu
Orta forent, quo vita modo revocata volucrum
Tam subito: num fortè avium post fata
perfit

Spiritus, in veteres qui sit revocabilis artus.

*Præses ad adstantum cuneum sic protinus orsus,
Sunt qui crediderint animas pecudumq̄ homi-
numq̄*

*Nil differre, simulq̄ mori cum corpore: quidam
Esse immortales omnes, & corpore solum
Dissimiles: nostras autem, quia corpora nactæ
Optima sint, fungi officiis melioribus ajunt.
Atq̄ alias membris contrâ nitentibus ire
In pecudum mores: minus has, vehementius
illas,*

*Vt variis natura modis intrinseca finxit
Instrumenta animæ, fieriq̄ animantia muta.
Propterea veterem rediisse in corpora credunt
Vitam avium, sua rursum animis in membra
reversis.*

*Sed ne multa mover frustra, ne tempora perdã,
Quando cadit jam sera dies & sidera surgunt,
Ista senis Samii, Calabros qui dicitur olim
Incoluisse lares, & magni nominis artes
Invenisse novas, deliramenta videntur,
Vana, indigna quibus prudens accomodet au-
res.*

*Sanctior est igitur nostrum sententia Patrum,
Qui differre putant animas ut corpora: nostras
Esse immortales, alias occumbere fato.*

*Hac autem volucrum fecit miracula magnus
Ille opifex, cui rerum omnis natura ministra est:
Qui vitas habet in manibus veteresq̄, novaq̄;
Qui*

Qui reparare potest fracta, & nova condere
membra.

Ista suos docuit Praeses grandævus alumnos.
Convalluit tandem: sed cum nil pendere
corpus

Fervida mens assueta foret: cum parcere incipit
Nesciret genio seris jam frigidus annis,
Tempore post parvo rursus procumbit, & an
Labitur in morbum, toto scilicet affligitur artus.
Mens invicta manet: cupit ad delubra recurrere
Fert egrè, gemit, & lacrymat, quod strata cubilia
Membra vetent pietatis opus: sua namque solent
Prandia partiri in miseros, turbamque famelicis
Clam promo-condo superanti pascere pane.
Hoc animadvertens penoris cui cura, ferentem
Triticæ aliquando dapes deprendere lecto
Tempore constituit. tum candida bruma

Alpes

Hibernabat; humus sterili sub frigore lenta
Otia ducebat pigrum pertusa Decembrem.
Occurrens igitur, gremio quid ferret onusto,
Postulat; ille rosas (spiravit in illius ora
Hac responsa Deus) dixit se ferre recentes,
Et gremium solvens, roseos, mirabile! flores,
Quales ferre solent Pestana rosaria, cum venisset
Provocat ad carmen volucres, ad gramina carum
pos,

Protulit: extemplo diffusus in aëra nidor

Naribus applausit, sacriq; oluere penates.
 Hoc opus, hoc ingens studium pietatis honore
 Duxit honestandum tali Deus arbiter equus.
 Praeses id admirans, homini praecepit apertum
 Esse penus, pascendi inopes permissa potestas.

Tum Regina decem nutu qua temperat orbis
 Inmixto utroque polo, clementia cuius
 Fine caret, magno pressam languore senectam
 Despiciens, illo, quo spem facit omnibus, ore
 Descendit celebri Divum stipante catervâ.
 Hic erat Hipponis Pastor, primordia gentis
 Qui tulit istius Pater Augustinus, Olympo
 Tantis apud Superos, quanta inter sidera Luna,
 Et juvenem mater qua deploravit alumnium
 Tot lacrymis, verita aeternos ne incurreret ignes.
 His comitata senis thalamos adit, ac tenebrosa
 Noctis inane chaos praelato illuminat igne.
 Agmina ut agnovit senior caelestia, morbo
 Proslit evicto, membris dominata repente
 Invalidis mens est, ut proxima numina sensit.
 Verum Reginae imperio se in strata recepit
 Risus, & ipsa virum sic est affata jacentem.
 Care senex, quid te tantis mœroribus angis,
 Postquam lasciva cecidit calor ille juvena,
 Et senio frigente Venus sedata quievit?
 Dandum aliquid genio: licet indulgere parum
 per
 Somno, epulis, laxanda auro sic lora senilî,

Vt primæva ætas gravibus frenanda lupatis
 Femina qua vestris laribus vicina, calenti
 Triticeam furno Cererem tractura, canistrum
 Fert humero; panē (nec sit mora) mitte ministrum
 Qui ferat, & sacrata super dic verba: subit
 Vescere: confestim pulso sanabere morbo,
 Quem tua tartarei misere in viscera Mater
 Sic potes insidias, sic vim depellere Averni.
 Dixit & integram sic est largita salutem.
 Hunc post fata senis morem tenuere nepotes:
 Nam simili ritu Cererem sacrare quot annis
 Et plebi donare solent, cum sancta reverso
 Natali sunt festa die: medicamine tali
 Morborum genus omne fugant: sic Dæmones
 arcent:

Sic steriles curant uteros, serpentina sanant
 Vlcera, restitunt oculos: sic fulmina pellunt,
 Aërias tempestates, irataque sedant
 Æquora, deprensos servant à turbine nautas,
 Ceteraque humana cohibent incommoda vitæ.
 Functus erat morbis, atque ad sua prima
 versus

Acta senex, quando Lemures coiëre superbi
 In campos, ubi sub vastis prostrata ruinis
 Vrbs antiqua jacet, fuerat cui Salvia nomen.
 Magna theatrorum superant vestigia, moles
 Marmoreæ, quas exedit cariota vetustas.
 Arma Tolentini, tenuit qua Salvia quondam

Nunc retinent cives, agroq; fruuntur, & urbe.

Huc duce Mercurio, Iove praesidet tota coacta est

Conjurata cohors Larium: mox Iupiter orsus.

Quamquam nostra gravem tulerint antiqua
ruinam

Regna, tamen superant comites; coalescit in
horas

Imperium magis, atque magis: res publica
Christi

Labitur in nihilum, sensimq; extinguitur ar-
dens

Illa fides, primis qua nos exterruit annis.

Et quamquam possit gens relligiosa videri

Progenies Christi, quia sacra volumina vol-
vunt,

Nil tamen hac nobis à relligione timendum est.

Ore Deum, non corde ferunt: de turribus altis

Æra sonant Christo: ventosa tonitrua nobis

De nebulis, caloq; tonant. Meminisse potestis,

Christigenum quoties puppes submersimus alto;

Grandine frugiferos quoties delevimus agros,

Peste greges, nemora & silvas Aquilone coman-
tes,

Bella quot orditi fuimus, quot grandia regna

Abstulimus Christo, dedimusq; Scythiisq; Ara-
bisque.

Si dicas, templa ædificant, pinnacula calo

Educunt: fateor. quo se sublimibus illis

Nobi-

Nobilitant tectis, niti probitate solebant:
 Immodicâ verò nunc ambitione feruntur,
 Ac livore, odiis nunc immortalibus ardent,
 Dant Baccho Veneriq; operam, Roma ipsa le
 panar

Reddita, femineo Petri domus oblita luxu
 Ad stygios olet usque lares, incestat Olympum
 Nidore hoc, facta est toto execrabilis orbe.

Fidite consortes regni: sperate reverti
 In decus antiquum: major penuria Christum

Quotidie premit in terris, minor exit in horum

Ille habet Europam: nobis est Africa, nobis
 Quae longè lateq; patent Asiatica regna.

Ille habet arduas faculas, altaria, fumos:
 Nos animas, qui templa ejus majora gubernant

Qui inspidis ejus sacris vescuntur, eduntq;
 Azyma liba, nihil Christum, nil orgia pendunt

Mortales animas credunt, Pluonia rident
 Regna, nec expectant ullam post fata Megara

Dic animadvertat Petrus, qui janitor Aula
 Dicitur illius, quot per sua limina gressum,

Quot per nostra ferant animas: fortasse pudet
 Proventus exilis eum. latissima nobis

Horrea, & in grandes messis consurgit aceruus
 Nec solum de plebe homines collegimus, intrant

Nostra Sacerdotes, & qui sublimia mitrant
 Tempora, primates orbis, gemmata ferentes

Ornamenta, murus auro, argentoq; corusca,
 Atq;

Atque senis Priami venam irritare potentes,
Nostra inquam portis in regna patentibus in-
trant.

Si quos Christus habet, si quos in retia mittit,
Sunt imâ de face hominum, de plebe profunda:

Qualis hic insanus, qui tot labentibus annis
Nos risit, nec cessat adhuc: caelestia tecta
Ambit, & in nostras sibi jus quoddam arrogat
umbras

Mentis inops. Vulcane veni, mandata capesse.
Nostra hodie: tu namque Lares regis atque gu-
bernas,

Qui cacis habitant specubus, sub montibus al-
tis;

At nos aërios: nostri versutiâ, & astu
Decertare solent; tua plebs vi, robore, & armis.

Attriti longo nostri certamine cessant:

Fessa Venus, victa est Pallas, Cyllenius artes
Arguit invalidas: nemo est qui in retia phocam
Hanc adigat: bos hac comites fugat Indica
nostros.

Ultima spes in te est, caussam hanc Vulcane ani-
mosus

Suscipe: si tantus labor est, evertere totum,

Vi nequeas, afflige solo; fac verberare multo

Clauicet, atque tuos gressus imitetur eundo.

Hac saltem in monstro hoc nostri monumenta
relinque:

H

Clau-

Claudicet, & Divos non experiatur inertes.
 Hanc operam largire Iovi : te semper in omnia
 Magnificum Divos omnis reminiscitur atas.
 Tu mihi formasti flammam in fulmina semper,
 Et facis ut metuar: tua dextera condidit arma,
 Quae dedit Aeneas mater, quae mater Achilli:
 Hoc opus adstanti Divum largire corona.
 Iupiter hac: opus aggreditur Vulcanus iniquum
 Strenue, & assumis triginta infamibus vir-
 bris,
 Quae solita in tenebris caecae habitare cavernae
 Advolat in thalamum senis, & delubra per-
 grat,
 Exploratq; domos, instar latronis opaco
 Tempore consueti nocturna instare rapina.
 Tum pater angusto duo testamenta sacello
 Percurrens, sanata modis Thobiana legebat
 Lumina mirificis, & versabatur Olympo,
 Missus in excessum mentis. stomachatus am-
 Mulciber has curas (sic ipse ferebat) & iram
 Percitus ardenti concussum verberare multo
 Sternit humi, crudoq; fremens sermone minatur
 Se fore perpetuo exitio, nulla sq; daturum
 Ad requiem pausas, pugnamq; indicit atrocem
 Ille autem, sese Lemures nil pendere Christo
 Auspice respondit, nec formidare Satanum
 Insidias: illos potius debere Tonantem
 Formidare, manū cuius tremit omnis Avernus.

Transferat jam nona dies, & vespera calo
 Coeperat ardentem stellam aperire sereno.
 Ad solium se vertit opus, meditaturo honores
 Atque potestatem Superum, qui sidera certis
 Aeternum ordinibus faciunt insurgere ab ortu,
 Tendere ad occasum, versoq; occumbere mundo:
 Unde oritur nox atque dies: qui ingentia norunt
 Corpora nunc ultra Aethiopes deflectere ad Au-
 strum,
 Nunc Boream versus Rhyphaum attollere ad axem:
 Unde resultat hyems, aestas, autumnus, & ipsum
 Ver geniale, novis quod det primordia rebus,
 Atque breves longiq; dies, & tempora frugum.
 Hac meditans secum voces prorupit in istas.
 O infelices Larvas, quas muneris hujus
 Reddidit expertes veteris petulantia fastus!
 Nec dum finierat. Summo de culmine lapsi
 Ecce Lares adsunt, & misso in lumina saxo
 Lampada confringunt. simulant animalia voce:
 Audires ululare lupos, rugire leones,
 Clamosas grunnire sues, certare canendo
 Teſtivagos feles, ductam de naribus auram
 Ringere mordaces catulos. per culmina motis
 Imbricibus cursant, saliant; ruitura videntur
 Teſta: Lares agitat vesania tanta protervos.
 Constet ut ex minimis Larvarum insania rebus
 Maxima, ridiculum facinus subjungere fas est.
 Vt sarciret acu tunicas, in frustra resolvit

Plurima, deposito veniens ad humillima fastu
 Munia: Vulcanus proles Innonia tentans
 Irritare senem, flavamq; accendere bilem,
 Surripuit partem, bibulaq; abscondit arenam.
 Sollicitus dum frustra senex ablata requirit,
 Secum ait; Ille mihi studet hoc imponere furti,
 Ille inquam, cuius spurcum pudet edere nomen.
 Audiit hæc tenui latitans Vulcanus in aurâ,
 Atque ait indignans; Fateor, furti istius auctor
 Ipse ego: priscorum tibi me collegia Divum
 Præsecere: dies in sollicitudine, noctes
 In mœrore trahes, & ero tibi malleus atrox.
 Tu tibi malleus es, senior respondit, & istis
 Ictibus æterni semper cruciabere luctus:
 Ast ego Calitibus fidens, molimina vincam
 Hæc tua, & evadam Lemurum scelus omni
 tuorum.

Sic pater. Impatiens ira Vulcanus in auram
 Transit, & indignans montes discedit in vates,
 Quos habitare specu piceo fert fama Sibyllam.
 Moverunt patribus dubiâ hæc spectacula mentes,
 Quæ potior natura foret, Lariùmne, hominior
 ne?

Nam si tanta malos vexat dementia Manes,
 Quanta nec humanas mentes; quid credimus
 ergo

Natura melioris eos? sine corpore forsitan
 Esse Lares dices; nos autem noxia membra

Ferre: sed & nostra vivunt sine corpore mentes,
Nec tamen aequales Laribus concedimus illas.

Si dicas prestare oculis, & sensibus illos,
Ac motu membrorum agili, rapidoq; volatu:
Sic quoq; præcellunt volucres, Hyrcanaq; tigris:
Sic aquile, vulturq; rapax, & odora canum vis:
Nec tamen has pecudes nobis prestare faten-
dum est.

Quod si morte carent, etiã cum corpore juncta
Morte carent anima: quod si, quia plurima no-
runt,

Vis illos præferre homini sapientiã & astu:
Id conferre potest longa experientia vita,
Quã Lemures pollent, ut qui sine funere vi-
vunt.

Ingeniis etiam nostris, hac caussa parentes
Antiquos sapere, & vires cognoscere frugum
Fecit, & ex victu potuisse arcere salubri
Canitiem, longumq; dies producere in ævum.

Nos autem prestamus eo, quod sancta veremur
Numina, quæ Lemures, tanta est insania, taxãt.
Quod cali speramus opes, & Olympica tecta,

Quæ nequãt sperare Lares: quod vertimur ipsi
In melius, postquam nos inconcessã libido
Legitimo de calle gradum deflectere fecit:
Illi autem sine fine jacent in sorde sepulti
Perpetuã, nec pacto ullo resipiscere possunt.
Quærebant tali patres indagine verum.

Cum subito Primas litem hoc sermone diremit:
 Omnia, per varias species quæ sparsa vagantur,
 In Laribus conjuncta manent, & plurima red-
 dunt

Excellens unita genus. Quod numina taxent,
 Quod jaceant in sorde, facit non indiga sen-
 sus

Vt pecudum natura rudis, sed iniqua volun-
 tas,

Ac vetus improbitas, & inextricabilis ille,

Qui meruit tantæ noctem caliginis, error.

Finis hic: hæc motam clausit sententia litem.

Est aliud dignum scitu, mirabile visu,

Quod transire nefas: quoties regionibus illis

Ingruit ulla lues devastatura colonos,

Vt bellum, vel dura fames, vel pestifer annus,

Qui modò convulsi sunt à thorace lacerti

Antè monent, cladi sçq; ferunt ostenta futura:

Nam toties sudare solent, imbremq; cruentum

Fundere. Sic sanctus, quacumque pericula fati-
 est

Declinare, pater patriis depellit ab oris

Continuò: verùm quod inevitabile telum est

Nuntiat, ut sevam minuat prudentia sortem.